

Päätäjätreffit 4:

- Ympäristötyö Espoon seurakunnissa
- Kuinka seurakuntayhtymän taloudesta päätetään?

Armo
Oikeuden-
mukaisuus
Osallisuus

Risto Hämäläinen, hallintojohtaja
Harri Hakulinen, talouspäällikkö

18.3.2019

Ympäristöasioiden huomioiminen Espoon seurakuntien työssä ja tukitoiminnoissa

Risto Hämäläinen
Hallintojohtaja

Espoon seurakuntayhtymän Kirkon ympäristödiplomit

Espoon seurakuntayhtymällä on ollut kirkon ympäristödiplomi ensimmäisten yhtymien joukossa siitä alkaen, kun kirkon ympäristödiplomijärjestelmä otettiin käyttöön v. 2005.

Yhtymällä on ollut voimassa oleva diplomi vuosina 2007-2010 ja 2011-2014. Vuonna 2007 saamamme pisteet olivat korkeimmat kaikista Suomen seurakunnista. Myös vuonna 2011 pisteemme olivat erinomaiset.

Vastuullista ja kestävän kehityksen mukaista toimintaa on jatkettu kaikilla työaloilla vuoden 2014 jälkeen, vaikka uutta diplomia ei ole haettu.

Toiminnan vaikutukset ympäristöön huomioidaan jatkuvasti osana normaalia arjen toimintaa.

Työtä vuosilta 2011-2018 on kuvattu yhteiselle kirkkoneuvostolle 12.11.2018 annetussa raportissa ja sitä ennen vastaavina raportteina kunkin uuden ympäristöohjelmakauden valmistelemisen yhteydessä vuosina 2006 ja 2010.

Kirkon ympäristödiplomijärjestelmä

Vuoden 2019 alussa Suomessa oli 368 seurakuntaa ja 269 seurakuntataloutta.

Syyskuussa 2018 Kirkon ympäristödiplomi oli voimassa

- 11 yhtymällä
- 31 seurakunnalla
- 3 tuomiokapitulilla ja kirkkohallituksen virastolla.

Yhdeksän seurakuntaa ja yhtymää on jättänyt uusimatta diplominsa vuoden 2014 jälkeen.

Seurakuntien, yhtymien ja hiippakuntien määrään suhteutettuna kirkon diplomijärjestelmässä on mukana noin 10-15 % seurakunnista ja 35 % yhtymistä (11/32).

Espoon seurakuntayhtymälle ollaan valmistelemassa uutta ympäristöohjelmaa, joka noudattaa SFS 14 001 –standardin vaatimuksia

12.11.2018 yhteinen kirkkoneuvosto päätti, ettei uutta kirkon ympäristödiplomia haeta.

Sen sijaan yhtymälle valmistellaan uusi ympäristöohjelma, joka noudattelee SFS 14 001 –ympäristöstandardin vaatimuksia. Uudelle ympäristöjärjestelmälle ja sen toteuttamiselle haetaan myös sertifikaatti.

Päätöstä on edeltänyt operatiivisen johdon huolellinen pohdinta siitä, minkä järjestelmän puitteissa ympäristötyön jatkamista on tarkoituksenmukaisinta jatkaa.

Pyrkimyksenä on laatia tavoitteiltaan korkeatasoinen ja kattava ohjelma, jonka toteuttaminen antaa mahdollisuuden saada aikaan konkreettisia, kestävästä kehityksestä ja vastuullisesta toiminnasta mukaisia tuloksia.

SFS 14 001 –standardin mukaisen ympäristöjärjestelmän etuja diplomijärjestelmään verrattuna

ISO SFS 14 001 –järjestelmä on

- laajasti eri toimialoilla tunnettu järjestelmä
- kriteerit ovat kaikille organisaatioille samat, eli ympäristötyömme vaikuttavuutta voidaan verrata muiden organisaatioiden ja yhteistyökumppanien toimintaan
- soveltuu sekä julkishallinnon että yksityisen puolen organisaatioille
- tunnetaan myös kansainvälisesti, mitä voimme hyödyntää mm. kansainvälisessä diakoniatyössä
- mahdollistaa ympäristötavoitteiden priorisoinnin ja jatkuvan kehittämisen
- resurssit ja kehitystoimenpiteet voidaan kohdistaa niihin kohteisiin, jotka ovat ympäristön ja resurssien käytön kannalta merkityksellisiä ja vaikuttavimpia Espoon seurakuntien toiminnassa.

Uusi ympäristöohjelma keskittyy merkittävimpiin ympäristövaikutuksiin ja ympäristökasvatukseen

Uuden ympäristöohjelman laatiminen on aloitettu. Ohjelma tuodaan yhteisen kirkkoneuvoston käsiteltäväksi vuoden 2019 aikana.

Priorisointeja ei ole vielä valittu, mutta päälinjauksia tulevat olemaan:

- valitaan ympäristövaikutuksiltaan merkityksellisimmät asiat, joihin ja joiden parantamiseen keskitytään
- päätavoitteet ovat yhteisiä, kaikki seurakunnat ja yhtymän yksiköt sitoutuvat yhteisten tavoitteiden mukaiseen toimintaan
- välittömiä toimenpiteitä tehdään vastuullisesti ja jatkuvan parantamisen menettelytapaa noudattaen resurssien mahdollistamissa rajoissa ja seurakuntayhtymän strategiaa noudattaen
- välillinen ympäristötyö toteutuu jatkuvasti osana seurakuntien työtä kaikilla työaloilla
- yhteistyötä Helsingin ja Vantaan seurakuntayhtymien kanssa jatketaan.

Kirkon energia- ja ympäristöstrategia

Suomen evankelis-luterilainen kirkko tavoittelee hiilineutraaliutta vuoteen 2030 mennessä. Kirkkohallituksen täysistunto hyväksyi kirkon energia- ja ilmastostrategian ”Hiilineutraali kirkko 2030” kokouksessaan 26.2.2019.

Viisi päätavoitetta, joista kuhunkin sisältyy joukko suosituksia.

1. Vähennetään kiinteistöjen hiilidioksidipäästöjä.
2. Vähennetään toimintojen hiilidioksidipäästöjä.
3. Päästöt kompensoidaan.
4. Kirkko vaikuttaa aktiivisesti yhteiskunnallisena toimijana ja keskustelijana.
5. Seurakunnat sekä kirkon keskuks-hallinto ovat sitoutuneita kirkon ympäristötyöhön.

Tiekartta:

2019	Kirkon ilmastostrategian valmistelu Rahoituksen hakeminen yhteistyössä SYKE:n kanssa Basis-rekisteri kaikkien seurakuntien käytössä Päästöjen kartoittaminen
2020	Päätökset, yhteishankinnat, neuvonta
2025	Öljytön kirkko Kaikki sähkö uusiutuvaa Päästöjen kompensointi
2025	Kaikilla seurakunnilla on Kirkon ympäristödiplomi
2030	Hiilineutraali ja fossiiliton kirkko

TALOUS

18.3.2019

Harri Hakulinen

Talouspäällikkö

Säädökset

Seurakuntien toiminnan ja talouden suunnittelu, laskentatoimi sekä tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laadinta perustuvat kirkkolakiin, kirkkojärjestykseen sekä soveltuvin osin kirjanpitolakiin ja –asetukseen.

Kirkkohallituksen kirjanpitoasioiden neuvottelukunta valmistelee seurakuntien tuloslaskelman, taseen ja rahoituslaskelman kaavat sekä soveltamisoheet seurakuntien laskentointia ja taloushallintoa varten.

Lisäksi seurakunnan talouden hoitoa ohjaavat omat säännöt, kuten taloussääntö ja sijoitustoiminnan säännöt, sekä toimivaltuudet.

Kirkkolaki 15 luku

2 § Kirkollisvero

- Yhteinen kirkkovaltuusto päättää kirkollisveroprosentista (0,05 % yksikön tarkkuus).

3 § Tilivelvolliset

- Luottamushenkilö ja viranhaltija,
  - joka päättää tuloista ja/tai menoista
  - jonka hallussa on varoja
  - ei kuitenkaan yhteisen kirkkovaltuuston jäsen.

4 § Taloutta koskevat muut säännökset ja määräykset

- kirjanpitolaki ja tilintarkastuslaki
- kirkkojärjestys
- mm. yhteisen kirkkovaltuuston hyväksymä taloussääntö.

Kirkkojärjestys 15 luku

1 § Seurakunnan ja seurakuntayhtymän toiminnassa ja talouden hoidossa on noudatettava talousarviota ja hyvän talouden hoidon periaatteita.

2 § Talousarvio on toiminta- ja taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Talousarviovuosi (tilikausi) on kalenterivuosi. Talousarviossa on käyttötalous- ja tuloslaskelmaosa sekä investointi- ja rahoitusosa.

3 § Kirkkovaltuuston on hyväksyttävä seurakunnan ja yhteisen kirkkovaltuuston seurakuntayhtymän talousarvio sekä toiminta- ja taloussuunnitelma viimeistään edellisen vuoden joulukuussa.

5 § Talousarviovuodelta on laadittava tilinpäätös tilikautta seuraavan vuoden maaliskuun loppuun mennessä.

7 §, 8 § ja 9 § koskevat tilintarkastusta.

Taloussääntö (sääntökokoelman sääntö C 1)

Seurakuntayhtymän taloussääntö sisältää toiminnan ja talouden suunnittelua, talousarvion laatimista ja täytäntöönpanoa, omaisuuden hoitoa, kirjanpitoa, tilinpäätöstä, tilintarkastusta ja sisäistä valvontaa ohjaavan seurakuntayhtymän sisäisen norminannon.

Luku 2: Talousarvio sekä toiminta- ja taloussuunnitelma

- sitovuus, määrärahan ylitys tai tuloarvion alitus, talousarvion muutokset

Luku 3: Varojen ja omaisuuden hoito

- määräys omaisuuden hoidosta, rahaliikenne, saatavien perintä, ostolaskujen käsittely jne.

Luku 4 :Kirjanpito ja tilinpäätös

- kirjanpitojärjestelmät, raportointi, tilinpäätökset, jne.

Luku 5. Tilintarkastus ja valvonta

Talousarvio

- Talousarvion valmistelun lähtökohtana on Kirkko Espoossa -strategia
- Kirkkohallitukselta talousarvion sekä toiminta- ja taloussuunnitelman laatimisohje
- Seurakuntayhtymän toiminta ryhmitellään pääluokkiin
  - Hallinto (pääluokka 1)
  - Seurakunnallinen toiminta (pääluokka 2)
  - Yhteiset seurakunnalliset tehtävät (pääluokka 3)
  - Hautaustoimi (pääluokka 4)
  - Kiinteistötoimi (pääluokka 5)
- Pääluokat jakautuvat tehtäväalueiksi
  - Esim. jumalanpalveluselämä, diakonia jne.

Talousarvio

Maaliskuu -
toukokuu

- Talousarvio-ohje
- Kuluraamit pääluokittain, seurakuntien määräraha €/jäsen
- Yhteinen kirkkoneuvosto hyväksyy 05/xxxx
- Yhteiselle kirkkovaltuustolle tiedoksi 05/xxxx

Kesäkuu-
syyskuu

- Talousarvio syötetty järjestelmään 08/xxxx
- Seurakunnilla vain kokonaismääräraha
- Pitkän aikavälin rakentamissuunnitelma
- Tuloveroprosentti yhteisen kirkkovaltuuston hyväksymänä 09/xxxx

Lokakuu-
joulukuu

- Talousarvion käsittely yhteisessä kirkkoneuvostossa 10/xxxx
- Seurakuntaneuvostojen lausunnot 11/xxxx
- Seurakuntaneuvostojen lausuntojen käsittely yhteisessä kirkkoneuvostossa 11/xxxx
- Talousarvio käsittely ja hyväksyntä yhteisessä kirkkovaltuustossa 12/xxxx
- Seurakuntien talousarvio työaloille seurakuntaneuvostoissa 12/xxxx

Talousarvio

- Talousarvio koostuu tuloslaskelma- ja rahoitusosasta sekä investointiosasta
- Tuloslaskelmaosasta nähdään, onko talousarvio yli- vai alijäämäinen
- Rahoitusosa taas kuvaa suunnittelukauden rahoitustarvetta sekä rahoitusyli- tai alijäämää
- Rahoitusosan alijäämäisyys tarkoittaa sitä, että investointeja katetaan kertyneillä säästöillä tai lainarahoituksella
- Investointiosa kuvaa suunnittelukauden hankinta- ja investointisuunnitelman kohteittain
- Talousarvio sisältää pitkän aikavälin rakentamissuunnitelman, jota päivitetään vuosittain

Talousarvio: Tuloslaskelma

TULOSLASKELMA

	TILINPÄÄTÖS	TALOUSARVIO JA MUUTOKSET	EHDOTUS	ERO ED. V.	TTS	TTS
	2017	2018	2019		2020	2021
	t€	€	€	%	t€	t€
Toimintatuotot	6 541	6 072 450	6 201 300	2,1%	6 201	6 201
Toimintakulut	42 615	44 003 287	44 101 530	0,2%	43 974	43 974
TOIMINTAKATE	-36 073	-37 930 837	-37 900 230	-0,1%	-37 773	-37 772
Verotulot + valtion rah.	48 255	46 838 687	46 838 687	0,0%	46 839	46 839
Verotuskulut	703	800 000	750 000	-6,3%	750	750
Keskusrahastomaksut	4 901	5 382 150	4 950 000	-8,0%	4 950	4 950
Rahoitustuotot ja -kulut	1 488	900 000	900 000	0,0%	900	900
VUOSIKATE	8 066	3 625 701	4 138 457	14,1%	4 266	4 266
Poistot ja arvonalentumiset	6 648	7 027 087	7 578 788	7,9%	7 593	7 593
Satunnaiset tuotot ja kulut	0		0	0,0%		
TILIKAUDEN TULOS	1 418	-3 401 387	-3 440 332	1,1%	-3 327	-3 327
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	1 418	-3 401 387	-3 440 332	1,1%	-3 327	-3 327

Talousarvio: Rahoituslaskelma

	TILINPÄÄTÖS	TALOUSARVIO JA MUUTOKSET	EHDOTUS	ERO ED. V.	TTS	TTS
	2017	2018	2019		2020	2021
	t€	€	€	%	t€	t€
Seurakunnan toiminta						
Tulorahoitus						
Vuosikate	8 066	3 625 701	4 138 457	14,1%	4 266	4 266
Tulorahoitus yhteensä	8 066	3 625 701	4 138 457	14,1%	4 266	4 266
Investoinnit						
Investointimenot	10 474	7 678 000	4 872 040	-36,5%	11 967	10 692
Pysyvien vastaavien myyntitulot	1 001	352 000	0	-100,0%	0	0
Investoinnit netto	9 473	7 326 000	4 872 040	-33,5%	11 967	10 692
RAHAVAROJEN MUUTOS	-1 407	-3 700 299	-733 583	-80,2%	-7 701	-6 426

Tilinpäätös

- Kirkkoneuvoston on laadittava tilinpäätös tilikautta seuraavan vuoden maaliskuun loppuun mennessä. Tilinpäätökseen kuuluvat tuloslaskelma, tase, rahoituslaskelma ja niiden liitetiedot sekä toimintakertomus, joka sisältää mm. talousarvion toteutumisvertailun. Samassa yhteydessä on tehtävä esitys tilikauden tuloksen käsittelystä sekä talouden tasapainottamista koskevista toimenpiteistä. Kirkkovaltuusto päättää tilinpäätöksen vahvistamisesta ja vastuuvapauden myöntämisestä kesäkuun loppuun mennessä (KJ 15:9,3).

Tilinpäätös: Tuloslaskelma

- Tuloslaskelma koostuu:
  - toimintakate = omasta toiminnasta aiheutuva kate (käytännössä negatiivinen)
  - verotulot, valtionrahoitus ja sijoitustoiminta
  - keskusrahastomaksu ja verotuskulut
  - vuosikate = tulorahoitus eli kuinka paljon toiminnasta jää rahaa
  - poistot = pitkävaikutteisista menoista tilikaudelle kohdistuva meno
  - yli-/alijäämä

Erityiskatteiset rahastojen tulosvaikutus = 0

- testamenttirahastot ja hautainhoitorahasto

Tilinpäätös: Tuloslaskelma

	2018	2017
	(1000 €)	(1000 €)
Toimintatuotot	7 408	6 541
Toimintakulut	-42 040	-42 615
Toimintakate	-34 631	-36 073
Verotulot	48 044	48 255
Verotuskulut	-631	-703
Keskusrahastomaksut	-4 921	-4 901
Rahoitustuotot ja -kulut	510	1 488
Vuosikate	8 371	8 066
Poistot ja arvonalentumiset	-7 194	-6 648
Satunnaiset tuotot ja kulut	0	0
Tilikauden tulos	1 177	1 418
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	1 177	1 418

Tilinpäätös: Tase

- Tase kertoo seurakuntatalouden taloudellisen aseman eli varat, velat ja vastuut.
- Seurakuntayhtymällä on yksi tase.
- Vastaavaa puoli kertoo, mihin rahat on käytetty
  - käyttöomaisuus (pysyvät vastaavat)
    - kirkot, kappelit, maa-alueet jne.
  - toimeksiantojen varat (testamentit, hautainhoitorahasto)
  - saamiset, pankkisaamiset ja rahat, rahoitusarvopaperit (vaihtuvat vastaavat)
- Vastattavaa puoli kertoo, mistä rahat tulleet
  - oma pääoma (peruspääoma, tilikausien ylijäämät)
  - pakolliset varaukset
  - toimeksiantojen varat
  - vieras pääoma (lainat, siirtovelat).

Tilinpäätös: Tase

	2018	2017
	(1000 €)	(1000 €)
VASTAAVAA		
A. PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet	1 553	1 854
Aineelliset hyödykkeet	96 935	102 726
Sijoitukset	21 175	21 363
B. TOIMEKSIANTOJEN VARAT		
Lahjoitusrahastojen erityiskatteet	1 230	1 230
Muut toimeksiantojen varat	3 502	3 126
C. VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Saamiset	1 272	1 159
Rahoitusarvopaperit	38 102	33 906
Rahat ja pankkisaamiset	<u>9 531</u>	<u>7 534</u>
	173 301	172 898

Tilinpäätös: Tase

VASTATTAVAA	2018	2017
A. OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	72 840	72 840
Muut rahastot	8 409	8 409
Edellisten tilik. ylijäämä/alijäämä	73 429	72 011
Tilik. ylijäämä/alijäämä	1 177	1 418
B. PAKOLLISET VARAUKSET		
Muut pakolliset varaukset	2 381	2 381
C. TOIMEKSIANTOJEN VARAT		
Lahjoitusrahastojen pääomat	1 230	1 230
Muut toimeksiantojen pääomat	3 502	3 126
D. VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen vieras pääoma	4 500	5 000
Saadut ennakot	154	207
Ostovelat	1 048	1 605
Muut velat	851	917
Siirtovelat	<u>3 780</u>	<u>3 754</u>
	173 301	172 898

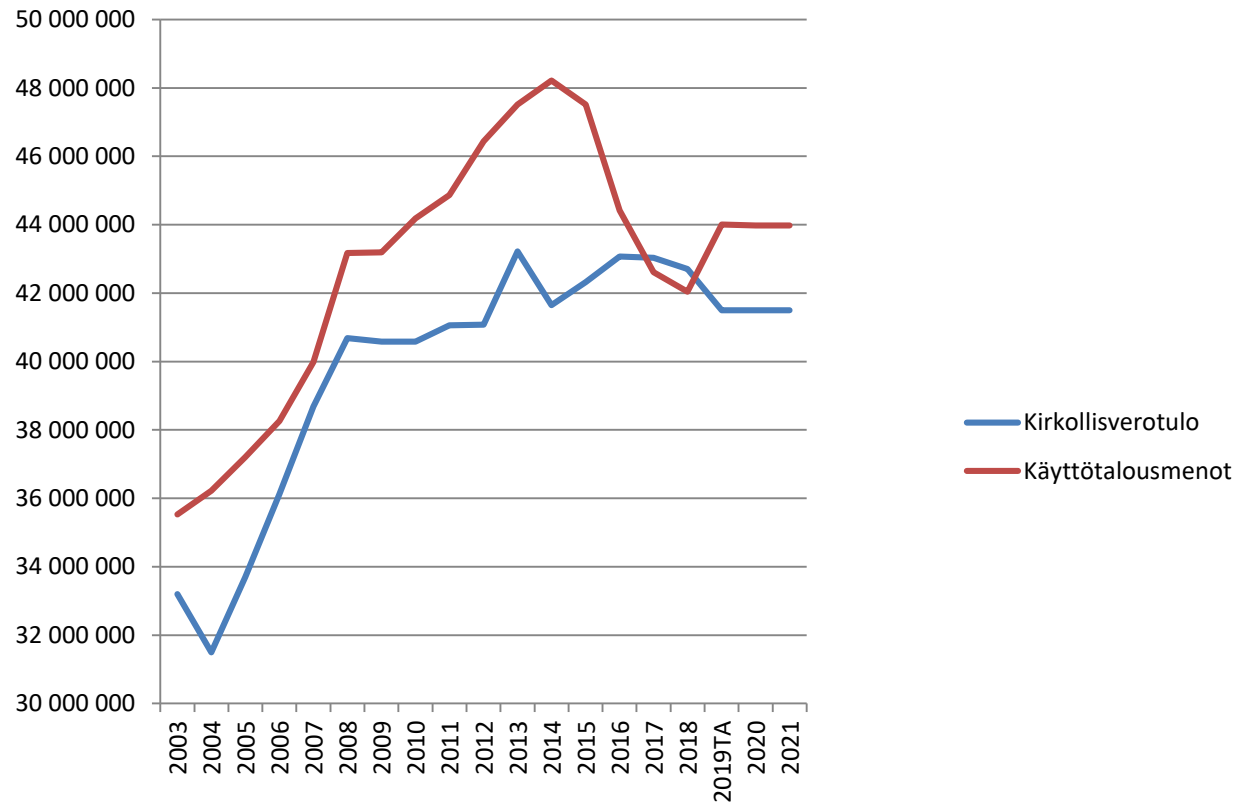
Tilinpäätös: Rahoituslaskelma

- Rahoituslaskelma antaa selvityksen tulorahoituksen määrästä ja sen käytöstä tilikauden aikana. Rahoituslaskelma täydentää tuloslaskelman ja taseen antamaa kuvaa tulorahoituksen riittävydestä, investoinneista, antolainauksesta, rahoitustoimesta sekä rahoitusaseman muutoksista.

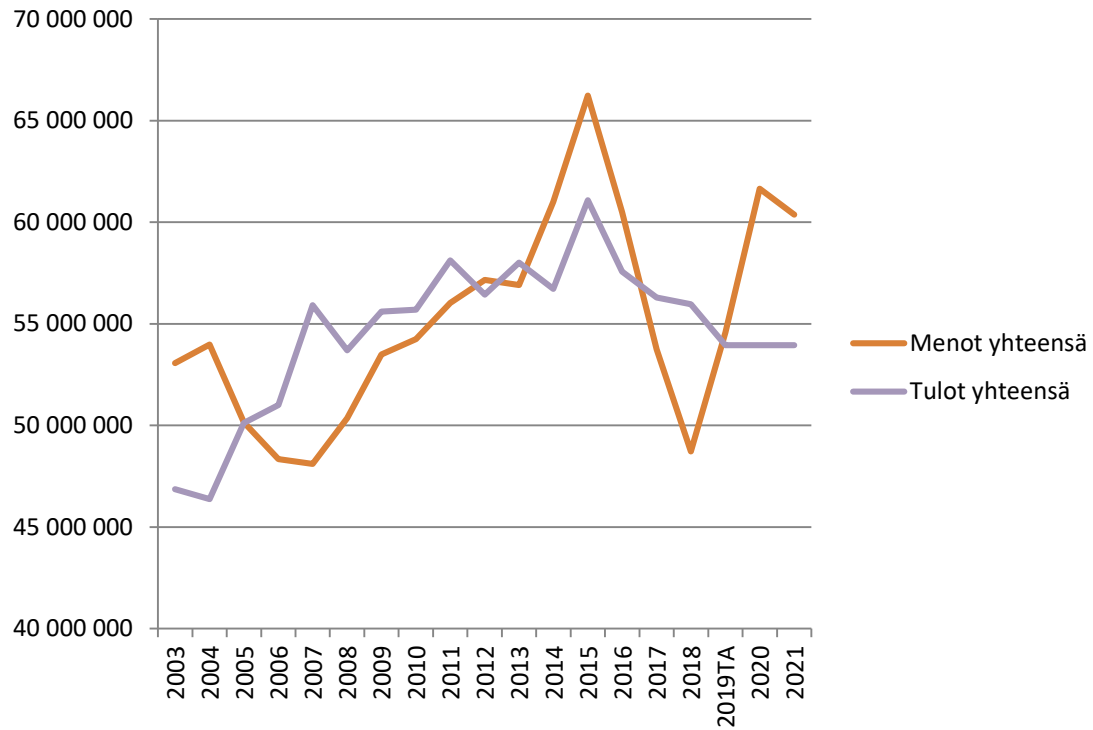
Tilinpäätös: Rahoituslaskelma

	2018	2017
	(1000 €)	(1000 €)
Varsinaisen toiminnan ja investointien kassavirta		
Tulorahoitus		
Vuosikate +/-	8 371	8 066
Satunnaiset erät +/-	0	0
Satunnaiset erät +/-	0	0
Tulorahoituksen korjauserät +/-	-931	-135
Pakollisten varausten muutos +/-	0	0
Investoinnit		
Investointimenot -	-1 132	-5 526
Pysyvien vastaavien myyntitulot +	<u>1 149</u>	<u>392</u>
Varsinaisen toiminnan ja investointien nettorahavirta +/-	7 457	2 797

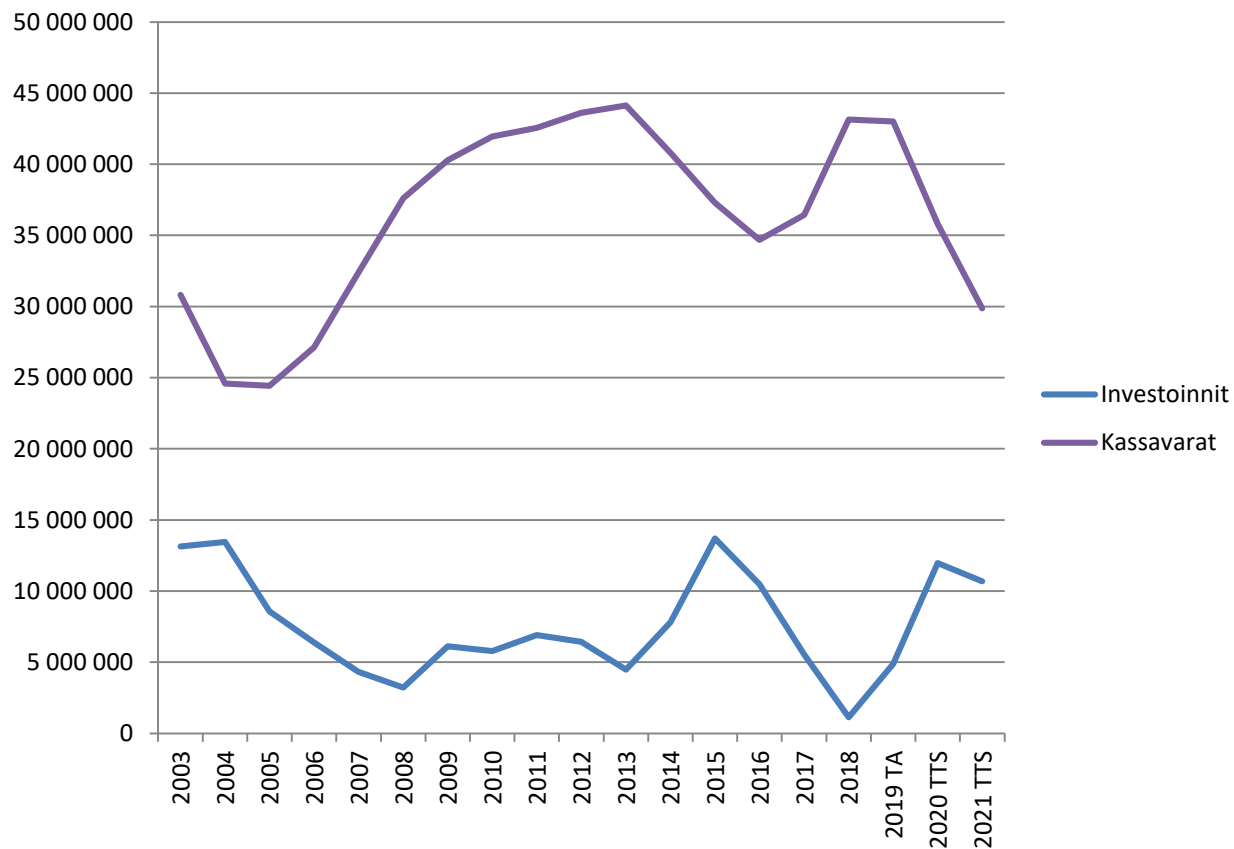
Taloustilanne: Kirkollisverokehitys/käyttötalousmenot

Kassavirta

Taloustilanne: Investoinnit/Rahoitusomaisuus

Seuraavat Päätäjätreffit ja -brunssit

- **Maaliskuun Päätjäbrunssi la 23.3.2019 klo 8.15–13** **Olarin kirkko**
Kirkon tulevaisuus Espoossa: Alustajana mm.
  - Kaisamari Hintikka, Espoon hiippakunnan piispa
  - Jussi Sohlberg, tutkimuskoordinaattori, Kirkon tutkimuskeskus
  - Pauli Juusela, uutispäällikkö, ja Jaakko Heinimäki, Kirkko ja kaupunki.
  - kiinteistötoimen, hautaustoimen, viestinnän, oppilaitostyön ja sairaalasielun tulevaisuuteen liittyviä tulevaisuudennäkymiä, ko. yksilöiden viranhaltijat
- **Päätäjätreffit 5 ke 27.3.2019 klo 18–19** **Espoon kaupungin valtuustotalo**
Kirkon hallintoa ohjaava lainsäädäntö, Sari Anetjärvi, lakimiesasessori,
Espoon hiippakunnan tuomiokapituli
- **Päätäjätreffit 6 ma 8.4.2019 klo 17.30–18.30** **Kirkkokatu 1, ala-aula**
Seurakuntien välinen yhteistyö ml. pääkaupunkiseudun seurakuntien välinen yhteistyö.

Tervetuloa – Välkommen!